

Dağılmaqda olan dünya birliyi, nüfuzunu itirmiş BMT, ATƏT kimi beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın sayəsində öz mövqelərini qaytara, dünya sürükləndiyi fəlakətdən qurtula bilər. Necəmi? Bu yazıda izah edəcəyik.

I Yazı

Tarix boyu dünyada müharibələr ara verməyib, hökranlıq, torpaq və sərvət uğrunda dövlətlər bir-biri ilə döyüşüb, bu qırğınlarda milyardlarla insan ölüb, dünya qan gölünə çevrilib, yüz minlərlə şəhər, kənd xarabaya çevrilib. Obrazlı desək, planetimizin torpaqları qanla suvarılıb. Keçən əsrə isə 2 böyük dünya müharibəsi və onlarla kiçikmiqyaslı müharibələr baş verib. 100 milyon insan ölüb. Artıq dünyada sülhün təminatı üçün beynəlxalq birliyə, beynəlxalq qanunlara ehtiyac var idi...

BMT niyə yarandı və nə fayda verdi?

Tarixin ən dağıdıcı, ən böyük qırğınlara müşayiət olunan müharibəsi- 2-ci Dünya Müharibəsindən sonra artıq bəşəriyyətin aparıcı qüvvələri buna son qoymaq üçün hərəkətə keçdi. Dünyadakı problemləri sülh yolu ilə həll etmək üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatı yaradıldı. Sərhədlərin dəyilməzliyi haqda beynəlxalq konvensiya və sair çox sayda beynəlxalq sənədlər imzalandı. Bundan sonra müharibələr səngidi, bir neçə kiçik müharibəni nəzərə almasaq dünyada sülh hökm sürməyə başlamışdı. Ən azı odlu müharibələr, soyuq müharibə müstəvisinə keçmişdi.

Lakin sosialist blokunun və onun aparıcı qüvvəsi olan SSRİ-nin dağılmasından sonra beynəlxalq qanun və konvensiyalar bir kənara atıldı. Əsasən, Avropada və Asiyada bir neçə ölkə parçalandı, lokal müharibələr baş verdi. Sərhədlərin dəyilməzliyi haqda beynəlxalq konvensiya da, necə deyirlər, getdi işinin dalınca. BMT buna göz yumdu...

Bu hadisələr çox pis bir prezedent yaratdı. Bezi dövlətlər digərlərinin ərazilərini işğal edib özünə qatmaq üçün hərəkətə keçdi. Bəzən, Qərb dövlətlərinin mənafevləri tələb edəndə işə qarışma halı da oldu. Məsələn, İraq Küveyti işğal etməyə girişəndə beynəlxalq birlik sərt reaksiya verdi- İraqa qarşı hərbi müdaxilə etdi və problemi aradan qaldırdı. Lakin artıq parçalanmış Yuqoslaviyanın bir respublikası olan Serbiyanın ərazi bütövlüyünə qarşı həmin beynəlxalq birlik təcavüz etdi və onun daxilində yerləşən Kosovanı müstəqil dövlət kimi tanıdı.

Onsuz da hələ ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarından Azərbaycan torpaqlarının işğalına cəhd edən Ermənistan bu ikili siyasətdən bəhrələnməyə başladı və Azərbaycanın ərazilərinə hücumu keçdi. Lakin nədənsə, bu dəfə həmin beynəlxalq birliyin səsi çıxmadı, işğalçı ölkəyə qarşı ciddi hərbi, siyasi, iqtisadi təzyiqlər edilmədi. Sadəcə, BMT TŞ-nin qətnamələri qəbul edildi, digər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən bəyanatlar verildi, amma Ermənistan bu qətnamələrə təcavüzü öz işğalçı hərəkatlarını davam etdirdi, özü də beynəlxalq birliyin aparıcı dövlətlərinin köməyi ilə.

Beynəlxalq birlik necə fiaskoya uğradı?

BMT TŞ xüsusən də təhlükəsizlik məsələsində dünyanın ən əsas qərarverici orqanıdır. Onun qəbul etdiyi qərar və qətnamələr

mütləq yerinə yetirilməlidir. Lakin Ermənistan işğalına qarşı verilən və onun zəbt edilən Azərbaycan torpaqlarından dərhal və qeyd-şərtsiz çıxmasını tələb edən hər qətnamədən sonra işğalçı ölkə yeni-yeni ərazilər işğal etməyə başladı. Beləliklə, arıdıncı olaraq 4 qətnamə qəbul edildi, lakin keçən 27 ildə heç nə dəyişmədi. Konkret olaraq, Ermənistan beynəlxalq birliyə, dünya sülhünə, beynəlxalq hüquqa təcavüzü, BMT-ni, ATƏT-i heçə saydığını bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Beləcə, dünyada BMT-nin nüfuzu sifra düşdü. Dövlətlər artıq öz problemlərini özlərinin həll etməsi üçün çalışmağa başladılar. Təcavüzkar dövlətlər isə öz hərəkatlarını daha rahat davam etdirmək üçün prezedent əldə etdilər. Hər iki qütbə aid olan ölkələr silahlanmanı artırmağa girişdilər. Dünyada sülhün, dostluğun təminatı üçün bəşər tarixinin ən böyük nailiyyəti olan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı faktiki olaraq kağız üzərində bir formal təşkilata çevrildi. Bu isə planetimiz və bəşəriyyət üçün çox böyük təhlükə olmaqla bərabər, ağır zəhmət bahasına əldə edilmiş beynəlxalq sülhün məhv olmasına, dünyanın yenidən oda bürünəcəyinə gətirib çıxara-cıq bir prosesə start verdi.

Yaxın Şərqdə və Afrikada hərbi təcavüzlərdən tutmuş, vətəndaş müharibələrinə, terror aktlarına-dək hər cür qanlı qarşıdurmalar vüsət aldı. Əksər halda isə bunları beynəlxalq birliyin aparıcı dövlətlə-

siyasətçilərinin beynəlxalq hüquq qorumaq cəhdləri heç bir nəticə verməyində, bu işi öz üzərinə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri götürdü. Və qısa müddətdə göstərdi ki, istənilən problemin 2 həll yolları var- sülh və güc- bunlardan biri baş tutmayanda digərinin tətbiq edilməsi ilə problemi həll etmək olar.

Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandan İlham Əliyevin sərkərdəliyi altında öz ərazilərindən işğalçı Ermənistanın hərbi qruplaşmalarını sürətlə qovub çıxarmağa başladı. Terror dövləti Ermənistan cəbhədə ağır məğlubiyyətə uğradığından tarixi xislətinə əl atdı- cəbhədən uzaqdakı iri şəhərləri qadağan olunmuş raketlərlə atəşə tutaraq onlarla dinc sakini, körpəni qorxunc terror aktı ilə qətlə yetirdi. Beynəlxalq birlik isə hələ də susurdu. Lakin Azərbaycan Ordusunun buna cavabı o qədər ağır oldu ki, Ermənistan ordusu məhv olmaq dərəcəsinə gəlib çatdı. Azərbaycan Ordusu erməni ordusu kimi mülki şəxsləri raket atəşinə tutmadı, yalnız Qarabağdakı hərbi obyektlərə və terrorçu dəstələrə zərbə endirdi.

Ordumuzun əməliyyatları o qədər mükəmməl, o qədər peşəkar səviyyədə həyata keçirilir ki, nəinki dünyanın nüfuzlu hərbi mütəxəssisləri, hətta erməni mütəxəssisləri belə heyranətini gizlədə bilmir və açıq deyirlər ki, bu ordu ən qısa müddətdə işğal olunmuş bütün əraziləri azad edəcək. Elə bu gün Ermənistan Müdafiə Nazirliyi-

Azərbaycan dünya birliyini necə xilas etdi?

ri, əsasən də Qərb dövlətləri özü təşkil edirdi. Beynəlxalq hüquq artıq işləmirdi...

Kiməsə qolunu çırmalayıb bu prosesi dayandırmalı, bu beynəlxalq birliyin nüfuzunu qaytarmalı, BMT-nin tələb etdiyi qətnamələrin həyata keçirilməsini təmin etməli idi. Bu işi də 30 ildir torpaqları işğal edilən, buna baxmayaraq qan tökülməsinə razı olmayıb, problemin sülh yolu ilə həlli üçün beynəlxalq birliyə güvənən və sülh üçün bütün mümkün imkanlardan sonadək istifadə edən bir ölkə üzərinə götürdü. Bu Azərbaycan idi.

Azərbaycan dünya birliyini necə qorudu?

Azərbaycan sülh üçün ən son imkanlardan belə istifadə edəndən sonra, BMT-nin, ATƏT-in yerinə yetirməli olduğu bir işi öz üzərinə götürdü. İşğal, soyqırım və terror prosesini dayandırmalı, beynəlxalq konvensiyaların, digər sənədlərin dünyada qüvvədə olduğunu, dünya ölkələri üçün çox pis bir prezedent qarşısını almağı fəvqəldövlətlər üzərinə götürməli olduğu haqda, bunu dünyadakı kiçik bir dövlətin- Azərbaycanın həyata keçirməsi, beynəlxalq hüquqa təcavüzü, BMT-nin de-fakto sıradan çıxmasına çalışan qüvvələrə tərs şillə oldu.

Azərbaycan diplomatlarının,

nin nümayəndəsi Artsrun Hovhannisyanın "Azərbaycan Ordusu bizdən 12 dəfə güclüdür, bunun nə demək olduğunu başa düşürsünüz?" sözləri ordumuzun necə bir qüdrətə malik olduğunu düşmənlərindən rəsmi etirafıdır.

Beləliklə, Azərbaycan bu gün təkə öz problemini həll etmir, həm də dünya birliyinə bir dərs verir, kimin həyata keçirməsindən asılı olmayaraq BMT qərarlarının mütləq yerinə yetirilməli olduğunu bəyan edir. Həm də təcavüzkar sülhlə yola gəlməyəndə problemin necə həll edildiyinin əyani nümunəsini ortaya qoyur.

İndi isə gəlin baxaq görək dünya birliyi dediyimiz BMT-nin ən yüksək orqanı olan Təhlükəsizlik Şurasının 27 il qabaq verdiyi 4 qətnamədə nə deyilir. İlk qətnamə Ermənistanın iddia etdiyi, ermənilərin kompakt yaşadığı keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinə heç bir aidiyyətli olmayan, ermənilərin yaşamadığı Kəlbəcər rayonunun işğalına qarşı qəbul edilmiş və təcavüzkarın dərhal bütün işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən qoşunlarını çıxarmasını tələb edir.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822 sayılı qətnaməsi

30 aprel 1993-cü il tarixdə BMT TŞ Dağlıq Qarabağ münafiqi-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

hal çıxarılmasını tələb edir;

2. Bu işdə maraqlı olan tərəfləri münaqişənin ATƏM-in Minsk qrupunun sülh prosesi çərçivəsində həll etmək məqsədilə dərhal danışıqları bərpa etməyə və problemin dinc yolla həllini çətinləşdirə biləcək hər cür fəaliyyətdən imtina etməyə israrla dəvət edir;

3. Bölgədə, o cümlədən münaqişənin əhatə etdiyi bütün rayonlarda mülki əhalinin iztirablarını yüngülləşdirmək üçün humanitar yardım göstərilməsi sahəsində beynəlxalq fəaliyyətin mənasız həyata keçirilməsini təmin etməyə çağın və bir daha təsdiq edir ki, bütün tərəflər beynəlxalq humanitar hüququn prinsiplərinə və normalarına əməl etməyə borcludurlar;

4. Baş katibdən xahiş edir ki, ATƏM-in indiki sədri ilə, habelə ATƏM-in Minsk qrupunun sədri ilə məsləhətləşmə keçirib bölgədəki, o cümlədən Azərbaycanın Kəlbəcər rayonundakı vəziyyətə qiymət versin və Şuraya yeni məruzə təqdim etsin;

5. Bu məsələ ilə fəal məşğul olunmasını davam etdirdir.

Göründüyü kimi, BMT TŞ-nin qətnaməsi dəqiq və aydındır. Lakin bu qətnamədən çox keçməmiş Ermənistan Azərbaycanın DQMV-yə aid olmayan, ermənilərin yaşamadığı daha bir rayonu- Ağdamı işğal edir...

Bu artıq BMT-yə "rədd ol" deyərək beynəlxalq hüququ ayaqlamaq, dünya birliyinin üzünə təcavüzü idi. Həm də bütün ictimaiyyəti dünya qarşısında. Bundan sonra dünya birliyi nəse etməli idi. Nə etdi?

/davamı olacaq/ Elçin Bayramlı